

પ્રશ્ન 1(a) [3 ગુણ]

દરેક પ્રશ્નોના જવાબ આપો

i) ઇન્ફર્મેશન સિક્યુરિટી શું છે?

જવાબ: Information Security એ ડિજિટલ ડેટાને અનધિકૃત પ્રવેશ, ઉપયોગ, જાહેરાત, વિક્ષેપ, ફેરફાર અથવા વિનાશથી સુરક્ષિત રાખે છે.

મુખ્ય ઘટકો:

- ગુપ્તિયતા (Confidentiality):** માત્ર અધિકૃત વપરાશકર્તાઓ ડેટા પ્રાપ્ત કરી શકે
- અખંડિતતા (Integrity):** ડેટા ચોક્કસ અને સંપૂર્ણ રહે
- ઉપલબ્ધતા (Availability):** જરૂર પડે ત્યારે ડેટા મળી શકે

મેમરી ટ્રીક: "CIA ડેટાને સુરક્ષિત રાખે છે"

ii) હેકર્સના પ્રકારોની યાદી લખો

જવાબ:

હેકર પ્રકાર	વિવરણ	હેતુ
White Hat	નૈતિક હેકર્સ	સારા ઈરાદા
Black Hat	દુષ્ટ હેકર્સ	ગુનાહિત પ્રવૃત્તિઓ
Gray Hat	બન્નેનું મિશ્રણ	તટસ્થ હેતુ
Script Kiddies	હાલના tools વાપરે	મર્યાદિત કુશળતા

iii) Kali Linux માટે default username અને password શું હોય છે?

જવાબ:

- Username:** kali
- Password:** kali (નવા versions માં root/toor થી બદલાયું)

પ્રશ્ન 1(b) [4 ગુણ]

CIA triad ઉદાહરણ સાથે સમજાવો

જવાબ: CIA Triad એ information security નો પાયો છે જેમાં ત્રણ મુખ્ય સિદ્ધાંતો છે:

સિદ્ધાંત	વ્યાખ્યા	ઉદાહરણ
ગુપ્તિયતા (Confidentiality)	માત્ર અધિકૃત વપરાશકર્તાઓ ડેટા પ્રાપ્ત કરી શકે	Password protection, encryption
અખંડિતતા (Integrity)	ડેટા ચોક્કસ અને અપરિવર્તિત રહે	Digital signatures, checksums
ઉપલબ્ધતા (Availability)	જરૂર પડે ત્યારે ડેટા મળી શકે	Backup systems, redundancy

વાસ્તવિક ઉદાહરણ: બેંકિંગ સિસ્ટમ login credentials દ્વારા ગુપ્તિયતા, transaction verification દ્વારા અખંડિતતા, અને 24/7 સેવા દ્વારા ઉપલબ્ધતા જાળવે છે.

મેમરી ટ્રીક: "CIA માહિતીને ગુપ્ત એજન્ટની જેમ સુરક્ષિત રાખે છે"

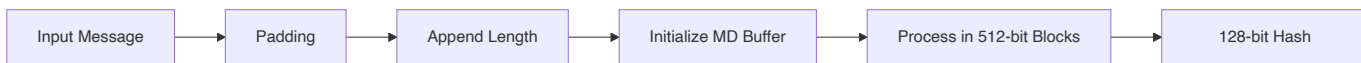
પ્રશ્ન 1(c) [7 ગુણ]

MD5 hashing algorithm સમજાવો

જવાબ: MD5 (Message Digest 5) એ cryptographic hash function છે જે 128-bit hash values બનાવે છે.

MD5 પ્રક્રિયા ક્રમ:

પગલું	પ્રક્રિયા	વિગતો
1	Padding	લેન્થ $\equiv 448 \pmod{512}$ બનાવવા bits ઉમેરો
2	Length Addition	64-bit લેન્થ append કરો
3	Initialize	ચાર 32-bit variables સેટ કરો
4	Processing	ચાર rounds ના operations
5	Output	128-bit hash value

મુખ્ય લક્ષણો:

- નિશ્ચિત Output:** હંમેશા 128 bits
- એક-તરફી:** hash ને original માં પાછું ફેરવી શકાતું નથી
- Collision Prone:** આક્રમણો માટે સંવેદનશીલ

મેમરી ટ્રીક: "MD5 ડેટાને 5-પગલાંના hash માં બનાવે છે"

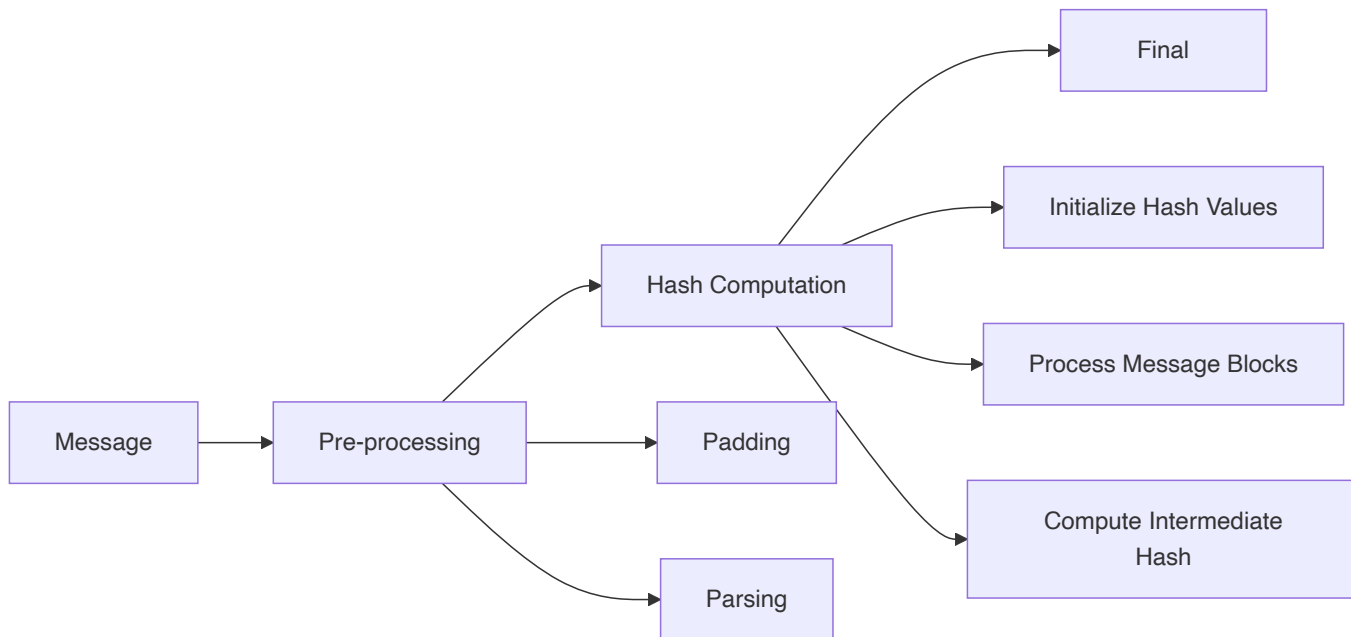
પ્રશ્ન 1(c) OR [7 ગુણ]

SHA algorithm સમજાવો

જવાબ: SHA (Secure Hash Algorithm) એ NSA દ્વારા ડિઝાઇન કરાયેલ cryptographic hash functions નું પરિવાર છે.

SHA વેરિઅન્ટ્સ તુલના:

સંસ્કરણ	Output Size	Block Size	Security Level
SHA-1	160 bits	512 bits	Deprecated
SHA-256	256 bits	512 bits	મજબૂત
SHA-512	512 bits	1024 bits	ખૂબ મજબૂત

SHA-256 પ્રક્રિયા:

- **Preprocessing:** Message ને padding અને parsing
- **Hash Computation:** 64 rounds ના operations
- **Final Hash:** 256-bit output

MD5 કરતાં ફાયદા:

- **મજબૂત સુરક્ષા:** Collision attacks સામે પ્રતિરોધક
- **મોટું Output:** સુરક્ષા માટે વધુ bits
- **સરકારી માનક:** NIST દ્વારા મંજૂર

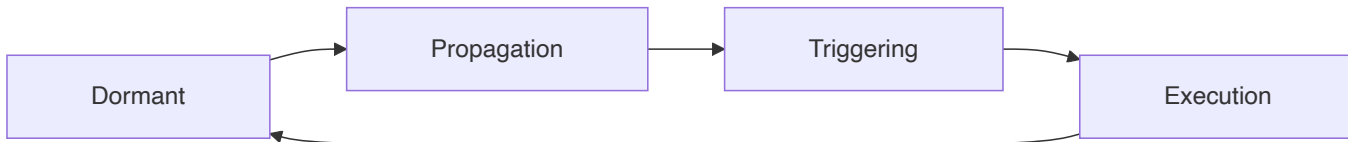
મેમરી ટ્રીક: "SHA બધા ડેટાને સુરક્ષિત રીતે hash કરે છે"

પ્રશ્ન 2(a) [3 ગુણ]

વાઈરસ શું છે? વાઈરસની લાઈફ સાયકલ સમજાવો.

જવાબ: Computer virus એ દુષ્ટ software છે જે પોતાની નકલો અન્ય programs અથવા files માં મૂકીને પ્રતિકૃતિ બનાવે છે.

વાઈરસ લાઈફ સાયકલ:

તબક્કાની વિગતો:

- Dormant:** વાઈરસ નિષ્ક્રિય રહે છે
- Propagation:** અન્ય સિસ્ટમ્સમાં પોતાની નકલ કરે છે
- Triggering:** ચોક્કસ પરિસ્થિતિઓ દ્વારા સક્રિય થાય છે
- Execution:** દુષ્ટ પ્રવૃત્તિઓ કરે છે

મેમરી ટ્રીક: "વાઈરસ ડાન્સ કરે, ફેલાવે, ચાલુ કરે, ચલાવે"

પ્રશ્ન 2(b) [4 ગુણ]

દરેક પ્રશ્નોના જવાબ આપો

i) Private key અને Public Key cryptography વચ્ચેના તફાવત જણાવો

જવાબ:

પાસાં	Private Key	Public Key
Keys	એક જ shared key	Key pair (public/private)
ઝડપ	ઝડપી encryption	ધીમી encryption
Key Distribution	મુશ્કેલ	સરળ વિતરણ
Scalability	વિશાળ networks માટે ખરાબ	સારી scalability

ii) Database Forensics ની વ્યાખ્યા આપો અને Database Forensics દરમ્યાન કરવામાં આવતી વિવિધ પ્રવૃત્તિઓની યાદી લખો.

જવાબ: Database forensics એ કાનૂની કાર્યવાહી માટે ડિજિટલ પુરાવા મેળવવા database systems ની તપાસ કરે છે.

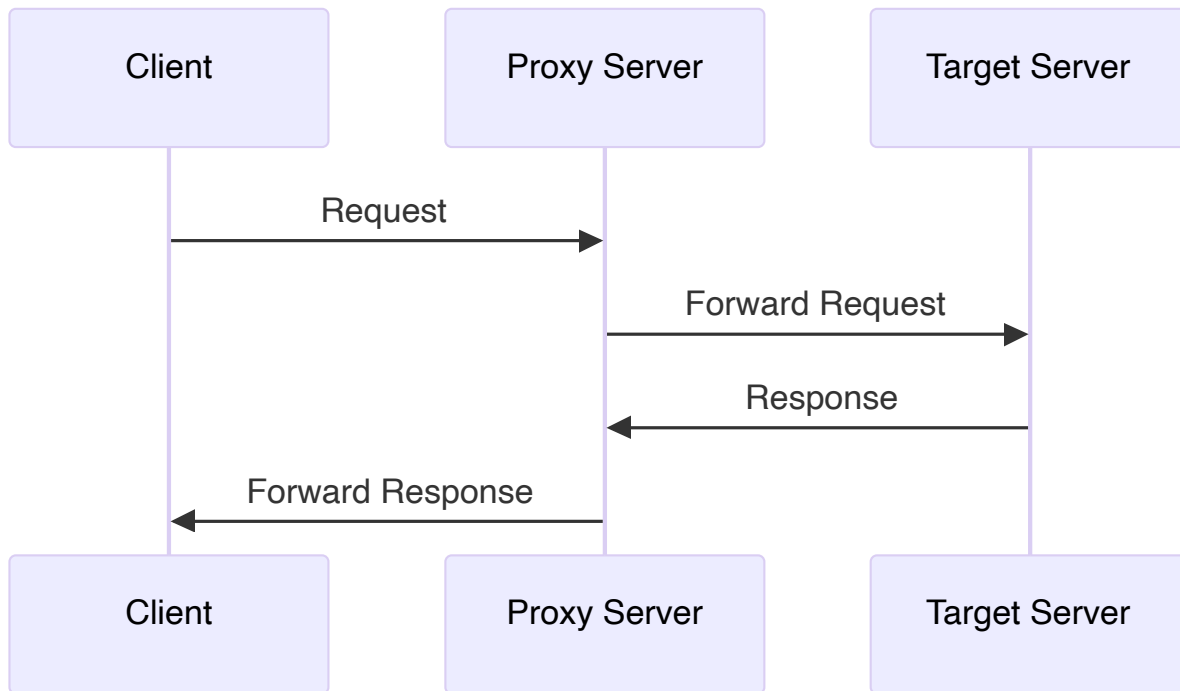
કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિઓ:

- Log Analysis:** Transaction logs ની તપાસ
- Metadata Extraction:** Database structure ની પુનઃપ્રાપ્તિ
- Deleted Data Recovery:** દૂર કરેલા records ની પુનઃપ્રાપ્તિ
- Timeline Analysis:** ડેટા modifications ને track કરવું

પ્રશ્ન 2(c) [7 ગુણ]

Proxy server વિશે સમજાવો અને શા માટે તેની જરૂરિયાત છે?

જવાબ: Proxy server એ client અને server વચ્ચે મધ્યસ્થી તરીકે કામ કરે છે, requests અને responses ને forward કરે છે.

Proxy Server આર્કિટેક્ચર:**Proxy Servers ના પ્રકારો:**

પ્રકાર	કાર્ય	ઉપયોગ
Forward Proxy	Client-side મધ્યસ્થી	Web filtering
Reverse Proxy	Server-side મધ્યસ્થી	Load balancing
Transparent Proxy	Client ને અદ્રશ્ય	Content caching

Proxy Servers ની જરૂરિયાત:

- **સુરક્ષા:** Client IP addresses છુપાવે છે
- **Performance:** વારંવાર access કરવામાં આવતું content cache કરે છે
- **Control:** Traffic ને filter અને monitor કરે છે
- **Anonymity:** વપરાશકર્તાની privacy સુરક્ષિત રાખે છે

ફાયદા:

- **Bandwidth Saving:** Caching દ્વારા traffic ઘટે છે
- **Access Control:** અનિચ્છિત sites ને block કરે છે
- **Load Distribution:** Server requests ને balance કરે છે

મેમરી ટ્રીક: "Proxy Privacy અને Performance ને સુરક્ષિત રાખે છે"

પ્રશ્ન 2(a) OR [3 ગુણ]

વ્યાખ્યા આપો: Trojans, Rootkit, Backdoors, Keylogger

જવાબ:

Malware પ્રકાર	વ્યાખ્યા
Trojans	કાયદેસર programs તરીકે વેશમાં રહેલા દુષ્ટ software
Rootkit	સિસ્ટમમાં malware ની હાજરી છુપાવતા software
Backdoors	સામાન્ય authentication ને bypass કરતા ગુપ્ત પ્રવેશ બિંદુઓ
Keylogger	Passwords ચોરવા keystrokes record કરતા software

મેમરી ટ્રીક: "TRBK - Trojans, Rootkits, Backdoors આક્રમણ કરતા રહે છે"

પ્રશ્ન 2(b) OR [4 ગુણ]

દરેક પ્રશ્નોના જવાબ આપો

i) Firewall ના ફાયદા અને ગેરફાયદા જણાવો.

જવાબ:

ફાયદા	ગેરફાયદા
Network Protection	Performance Impact
Access Control	Configuration Complexity
Traffic Monitoring	Cannot Stop All Attacks
Log Generation	Maintenance Required

ii) ડિજિટલ પુરાવાઓને સાચવવા માટેના મહત્વપૂર્ણ પગલાઓની યાદી બનાવો.

જવાબ:

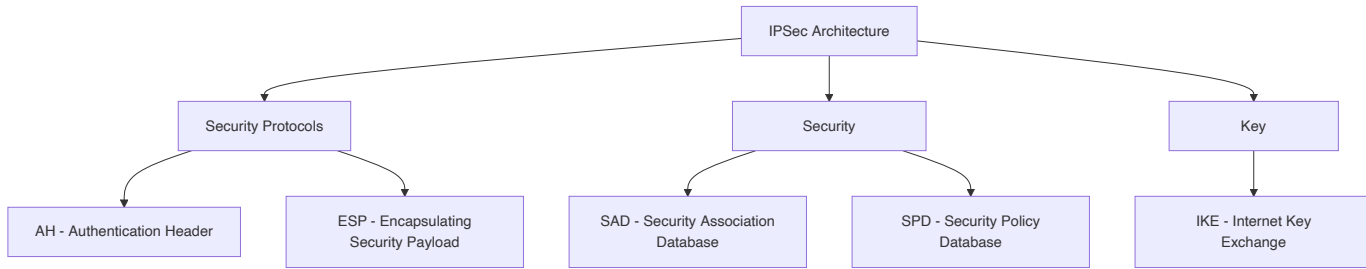
- Identification:** સંલગ્ન પુરાવા શોધવા
- Documentation:** પુરાવાની વિગતો record કરવી
- Collection:** પુરાવાને સુરક્ષિત રીતે એકત્રિત કરવા
- Preservation:** પુરાવાની અખંડિતતા જાળવવી
- Chain of Custody:** પુરાવાના handling ને track કરવું

પ્રશ્ન 2(c) OR [7 ગુણ]

IP Security Architecture સમજાવો.

જવાબ: IPSec એ IP communications માટે network layer પર security services પૂરી પાડે છે.

IPSec આર્કિટેક્ચર ઘટકો:

Security Services:

Service	Protocol	કાર્ય
Authentication	AH	Packet origin ને verify કરવું
Confidentiality	ESP	Packet data ને encrypt કરવું
Integrity	બંને	Modifications detect કરવા
Anti-replay	બંને	Replay attacks ને અટકાવવા

IPSec Modes:

- Transport Mode:** માત્ર payload ને protect કરે છે
- Tunnel Mode:** સંપૂર્ણ IP packet ને protect કરે છે

મુખ્ય ઘટકો:

- Security Association (SA):** Security parameters
- Security Policy Database (SPD):** Security policies
- Key Management:** Automated key exchange

મેમરી ટ્રીક: "IPSec સંપૂર્ણ રીતે Protection, Security, Encryption ને integrate કરે છે"

પ્રશ્ન 3(a) [3 ગુણ]

સાયબર ક્રાઈમના પ્રકારો લખો અને કોઈપણ એક વિશે સમજાવો

જવાબ:

સાયબર ક્રાઈમ પ્રકારો:

- Financial Crimes:** Credit card fraud, online banking theft
- Identity Theft:** વ્યક્તિગત માહિતી ચોરી
- Cyber Bullying:** Online harassment

- **Data Breach:** અનધિકૃત ડેટા access

Email Bombing (વિગતવાર સમજૂતી):

Email bombing માં victim ના mailbox અને server resources ને overwhelm કરવા માટે મોટી માત્રામાં emails મોકલવામાં આવે છે.

Attack Process:

- **Target Selection:** Victim email પસંદ કરવું
- **Volume Generation:** હજારો emails મોકલવા
- **Resource Exhaustion:** Mail server ને overwhelm કરવું
- **Service Disruption:** Email ને unusable બનાવવું

મેમરી ટ્રીક: "સાયબર ક્રાઈમ્સ સતત અંધાધૂંધ મચાવે છે"

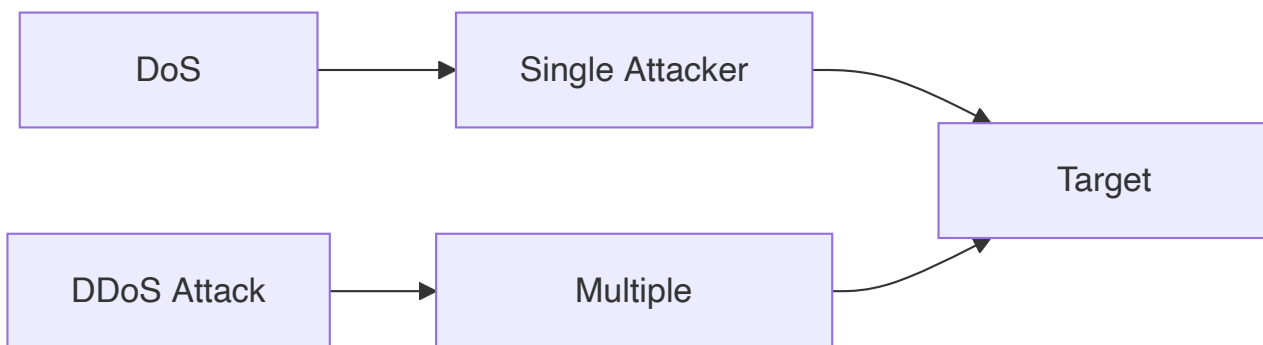
પ્રશ્ન 3(b) [4 ગુણ]

વ્યાખ્યા આપો: Web Jacking, Data Diddling, DoS Attack અને DDoS Attack

જવાબ:

Attack પ્રકાર	વ્યાખ્યા
Web Jacking	Content બદલીને website પર અનધિકૃત control
Data Diddling	Processing પહેલાં ડેટાનું અનધિકૃત modification
DoS Attack	Service ને unavailable બનાવવા single source attack
DDoS Attack	Target system ને overwhelm કરવા multiple sources attack

Attack Comparison:

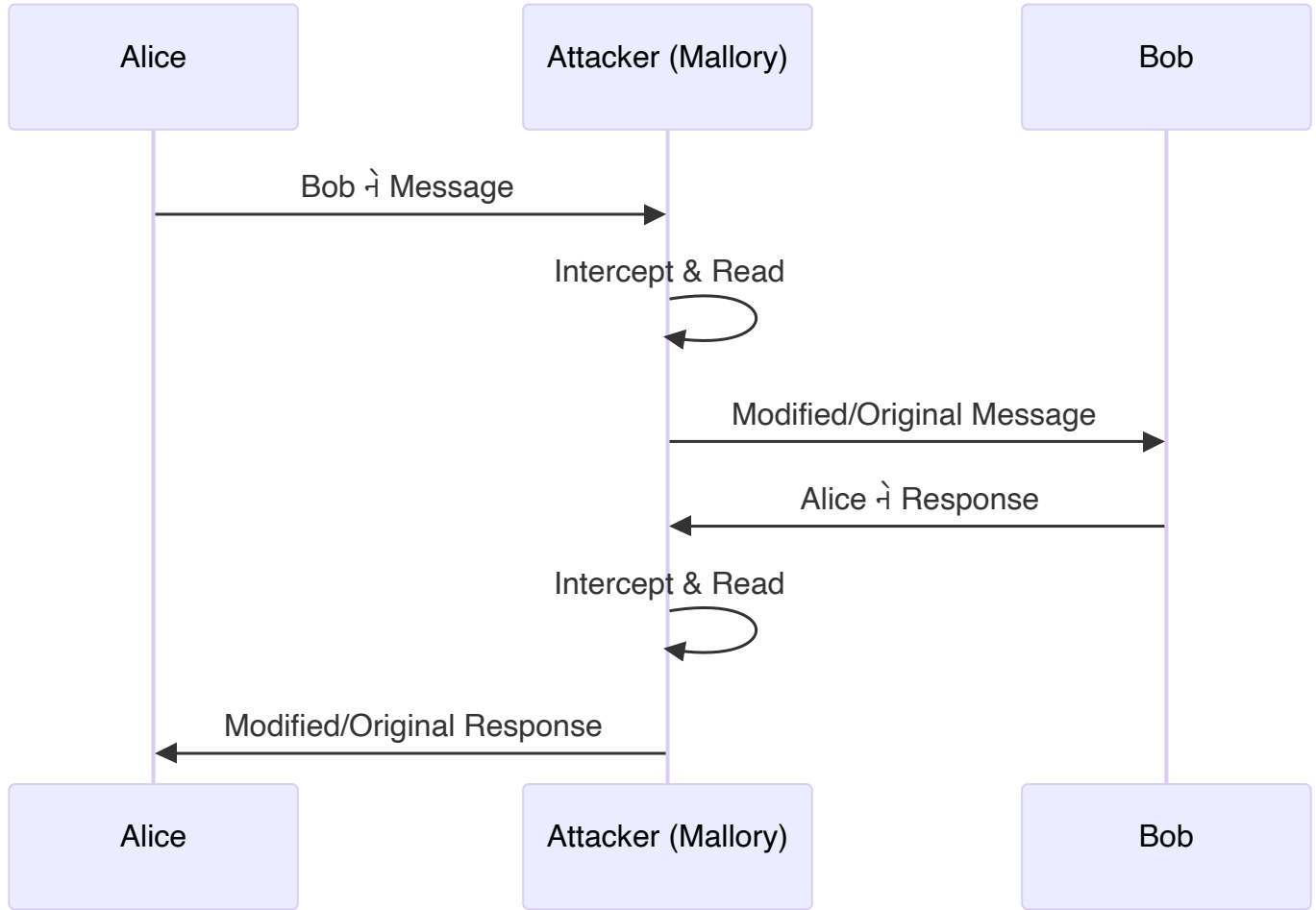

પ્રશ્ન 3(c) [7 ગુણ]

Man in the middle attack યોગ્ય ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.

જવાબ: Man-in-the-Middle (MITM) attack ત્યારે થાય છે જ્યારે આક્રમણકર્તા બે પક્ષો વચ્ચેના communications ને ગુપ્ત રીતે intercept કરે અને relay કરે છે.

MITM Attack Process:

Attack પ્રકારો:

પ્રકાર	પદ્ધતિ	ઉદાહરણ
Wi-Fi Eavesdropping	Fake hotspots	Coffee shop Wi-Fi
Email Hijacking	Compromised accounts	Business email
DNS Spoofing	Fake DNS responses	Fake sites પર redirect
HTTPS Spoofing	Fake certificates	Banking websites

વાસ્તવિક ઉદાહરણ - Wi-Fi Attack:

1. આક્રમણકર્તા fake "Free_WiFi" hotspot બનાવે છે
2. Victim malicious network સાથે connect થાય છે
3. બધો traffic આક્રમણકર્તા મારફતે જાય છે
4. Passwords જેવા sensitive data ચોરાય છે

Prevention Measures:

- **HTTPS ઉપયોગ:** Encrypted connections
- **VPN Usage:** વધારાનું encryption layer
- **Certificate Verification:** SSL certificates check કરવા
- **Secure Networks:** Sensitive tasks માટે public Wi-Fi ટાળવું

મેમરી ટ્રીક: "MITM દુષ્ટતાથી Intercept કરે, Messages ને Tamper કરે"

પ્રશ્ન 3(a) OR [3 ગુણ]

Salami attack વિશે સમજાવો

જવાબ: Salami attack માં detection ટાળવા માટે ઘણા accounts માંથી નાની રકમો ચોરવામાં આવે છે.

Attack Mechanism:

- **નાની રકમો:** Currency ના fractions ચોરવા
- **વિશાળ પાયે:** હજારો accounts ને target કરવા
- **Rounding Errors:** Calculation differences નો ફાયદો ઉઠાવવો
- **Accumulation:** નાની ચોરીઓ મોટો નફો બનાવે છે

ઉદાહરણ: Banking system interest ને nearest cent સુધી round કરે છે. આક્રમણકર્તા લાખો accounts માંથી બાકી રહેલા fractions collect કરે છે.

મેમરી ટ્રીક: "Salami નાના ટુકડા કરે, મોટી રકમ ચોરે"

પ્રશ્ન 3(b) OR [4 ગુણ]

Cyber bullying, Phishing, spyware અને logic bomb ની વ્યાખ્યા આપો.

જવાબ:

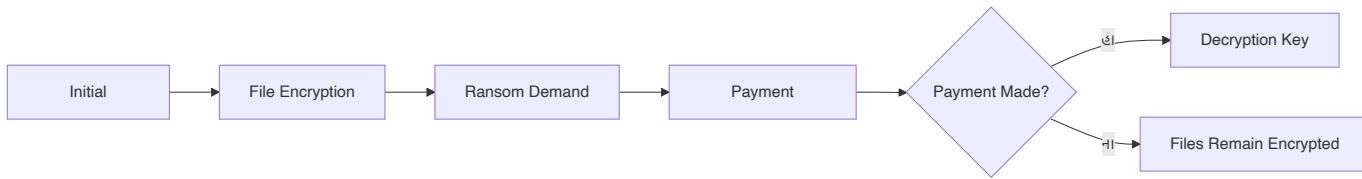
શબ્દ	વ્યાખ્યા
Cyber Bullying	Emotional distress પેદા કરતું online harassment
Phishing	Sensitive information મેળવવાના fraudulent પ્રયત્નો
Spyware	User activities ને ગુપ્ત રીતે monitor કરતા software
Logic Bomb	ચોક્કસ conditions દ્વારા trigger થતા malicious code

પ્રશ્ન 3(c) OR [7 ગુણ]

Ransomware વિશે વિસ્તારપૂર્વક સમજાવો

જવાબ: Ransomware victim ની files ને encrypt કરે છે અને decryption key માટે payment ની માંગ કરે છે.

Ransomware Attack Process:

Ransomware પ્રકારો:

પ્રકાર	વર્તન	ઉદાહરણ
Crypto Ransomware	Files ને encrypt કરે	WannaCry
Locker Ransomware	System access lock કરે	Police-themed
Scareware	Fake threats	Fake antivirus
Doxware	Data publication ની ધમકી	Personal photos

Attack Vectors:

- Email Attachments:** દુષ્ટ documents
- Drive-by Downloads:** Compromised websites
- Exploit Kits:** Vulnerability exploitation
- RDP Attacks:** Remote desktop compromise

Prevention Strategies:

- નિયમિત Backups:** Offline data copies
- Security Updates:** Vulnerabilities ને patch કરવા
- Email Filtering:** દુષ્ટ attachments ને block કરવા
- User Training:** Threats ને ઓળખવા
- Network Segmentation:** Spread ને limit કરવા

Impact Assessment:

- નાણાકીય નુકસાન:** Ransom payments અને downtime
- ડેટા Loss:** કાયમ માટે encrypted files
- પ્રતિષ્ઠા નુકસાન:** Customer trust loss
- Operational Disruption:** Business shutdown

મેમરી ટ્રીક: "Ransomware ખરેખર Recovery ને બરબાદ કરે, મજબૂત Response જોઈએ"

પ્રશ્ન 4(a) [3 ગુણ]

Kali Linux ના કોઈપણ ૬ મૂળભૂત commands લખો

જવાબ:

Command	કાર્ય
ls	Directory contents list કરવા
cd	Directory બદલવા
pwd	Working directory print કરવા
mkdir	Directory બનાવવા
cp	Files copy કરવા
nmap	Network scanning

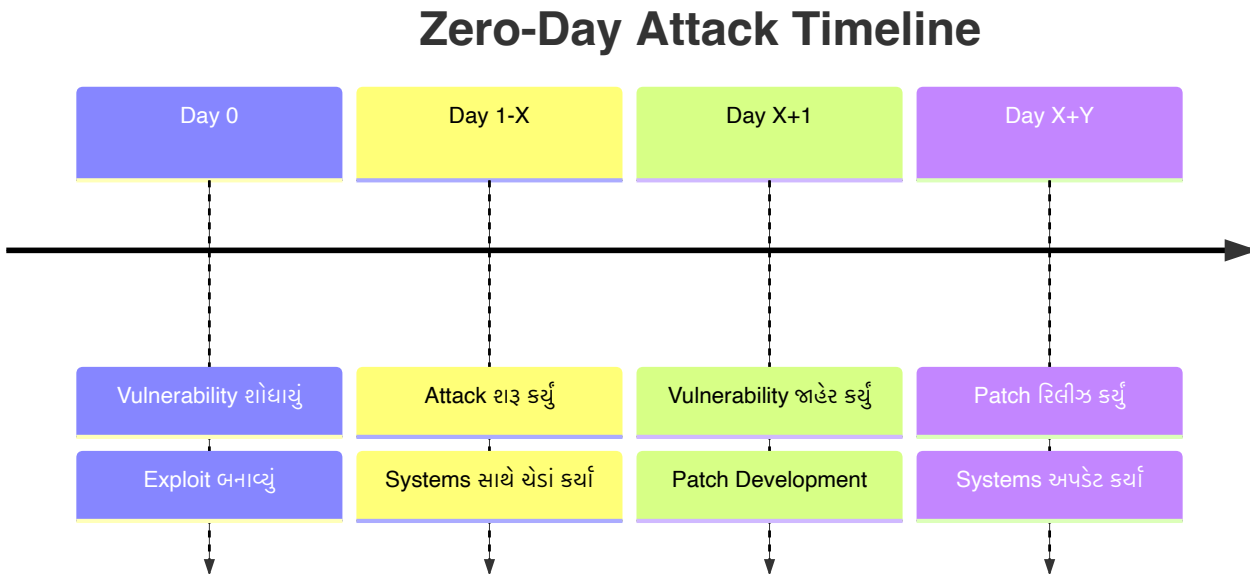
મેમરી ટ્રીક: "Linux Commands Navigation ને શક્ય બનાવે છે"

પ્રશ્ન 4(b) [4 ગુણ]

Zero day attack ઉદાહરણ આપી સમજાવો

જવાબ: Zero-day attack એ અજ્ઞાત vulnerability નો ઉપયોગ કરીને security patch ઉપલબ્ધ થાય તે પહેલાં હુમલો કરે છે.

Zero-Day Timeline:

ઉદાહરણ - Stuxnet Worm:

- Target:** ઈરાની પરમાણુ સુવિધાઓ
- Exploit:** Windows zero-day vulnerabilities

- **Impact:** Centrifuges ને ભૌતિક નુકસાન
- **Duration:** શોધાય તે પહેલાં મહિનાઓ સુધી સક્રિય

લાક્ષણિકતાઓ:

- **અજ્ઞાત Vulnerability:** હાલના patches નથી
- **ઉચ્ચ સફળતા દર:** કોઈ defenses તૈયાર નથી
- **કિંમતી:** Dark markets માં મોંઘા
- **મર્યાદિત આયુષ્ય:** શોધાયા પછી patch થઈ જાય

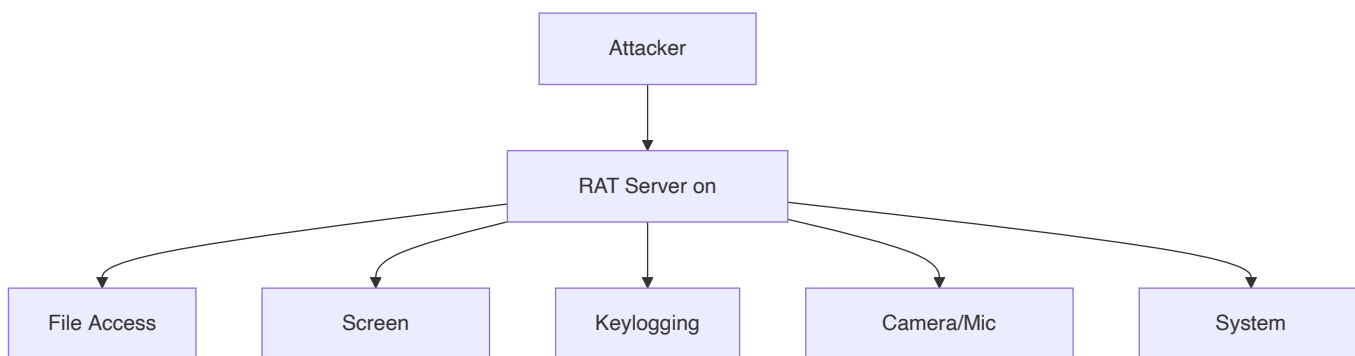
મેમરી ટ્રીક: "Zero-day કોઈ જાણે તે પહેલાં માર્યા કરે"

પ્રશ્ન 4(c) [7 ગુણ]

Remote Access Tools સમજાવો અને કેવી રીતે આપણે RAT થી system નું રક્ષણ કરી શકીએ છે?

જવાબ: Remote Access Tool (RAT) એ computer systems ના remote control ની મંજૂરી આપે છે, ઘણીવાર દુષ્ટતાપૂર્વક વપરાય છે.

RAT Functionality:

સામાન્ય RATs:

RAT નામ	Features	Detection મુશ્કેલી
DarkComet	સંપૂર્ણ system control	મધ્યમ
Poison Ivy	Stealth operations	ઉચ્ચ
Back Orifice	Windows targeting	નીચી
NetBus	સરળ interface	નીચી

RAT Infection પદ્ધતિઓ:

- **Email Attachments:** Trojanized files
- **Software Bundling:** કાયદેસર software માં છુપાયેલ
- **Drive-by Downloads:** દુષ્ટ websites

- **Social Engineering:** વપરાશકર્તાઓને installation માટે છેતરવા

સુરક્ષા વ્યૂહરચનાઓ:

ટેકનિકલ પગલાં:

- **Antivirus Software:** Real-time scanning
- **Firewall Rules:** અનધિકૃત connections ને block કરવા
- **Network Monitoring:** અસામાન્ય traffic detect કરવા
- **System Updates:** Vulnerabilities ને patch કરવા

વર્તણૂકીય પગલાં:

- **Email સાવધાની:** Attachments ને verify કરવા
- **Download Sources:** માત્ર વિશ્વસનીય sites વાપરવી
- **નિયમિત Scans:** સમયાંતરે malware checks
- **User Training:** Threats ને ઓળખવા

Detection ના સંકેતો:

- **ધીમી Performance:** અસામાન્ય system lag
- **Network Activity:** અનપેક્ષિત connections
- **File Changes:** બદલાયેલી અથવા નવી files
- **વિચિત્ર વર્તન:** અનપેક્ષિત system actions

Incident Response:

1. **System ને Isolate કરવું:** Network થી disconnect કરવું
2. **પુરાવા Document કરવા:** દુષ્ટ activity record કરવી
3. **System સાફ કરવું:** RAT ને સંપૂર્ણ remove કરવું
4. **Data Restore કરવું:** સાફ backups માંથી
5. **Security મજબૂત કરવી:** Defenses સુધારવા

મેમરી ટ્રીક: "RATs દૂરથી Access કરે, મજબૂત Response જોઈએ"

પ્રશ્ન 4(a) OR [3 ગુણ]

Hacking તેમજ Blackhat અને White hat hacker વિશે ટૂંકમાં સમજાવો

જવાબ:

શબ્દ	વ્યાખ્યા
Hacking	Systems અથવા networks માં અનધિકૃત પ્રવેશ મેળવવો
Black Hat	ગુનાહિત હેતુ સાથે દુષ્ટ hackers
White Hat	Security સુધારવામાં મદદ કરતા નૈતિક hackers

તુલના:

- હેતુ: White hat મદદ કરે, Black hat નુકસાન કરે
- અધિકૃતતા: White hat ને permission હોય છે
- હેતુ: White hat સુરક્ષા આપે, Black hat exploit કરે

મેમરી ટ્રીક: "Hats અલગ અલગ Hacking ટેવો ધરાવે છે"

પ્રશ્ન 4(b) OR [4 ગુણ]

Port Scanning શું છે? કોઈપણ બે Port Scanning techniques સમજાવો

જવાબ: Port scanning એ target systems પર open ports અને services શોધે છે.

Port Scanning Techniques:

Technique	પદ્ધતિ	Stealth Level
TCP Connect	સંપૂર્ણ connection	નીચી stealth
SYN Scan	અર્ધ-ખુલ્લું connection	ઉચ્ચી stealth

TCP Connect Scan:

- સંપૂર્ણ TCP handshake પૂર્ણ કરે
- વિશ્વસનીય પણ સહેલાઈથી detect થાય
- Target systems દ્વારા log થાય

SYN Scan (Half-Open):

- SYN મોકલે, SYN-ACK મળે, RST મોકલે
- Stealthy, ઘણીવાર unlogged
- Connect scan કરતાં ઝડપી

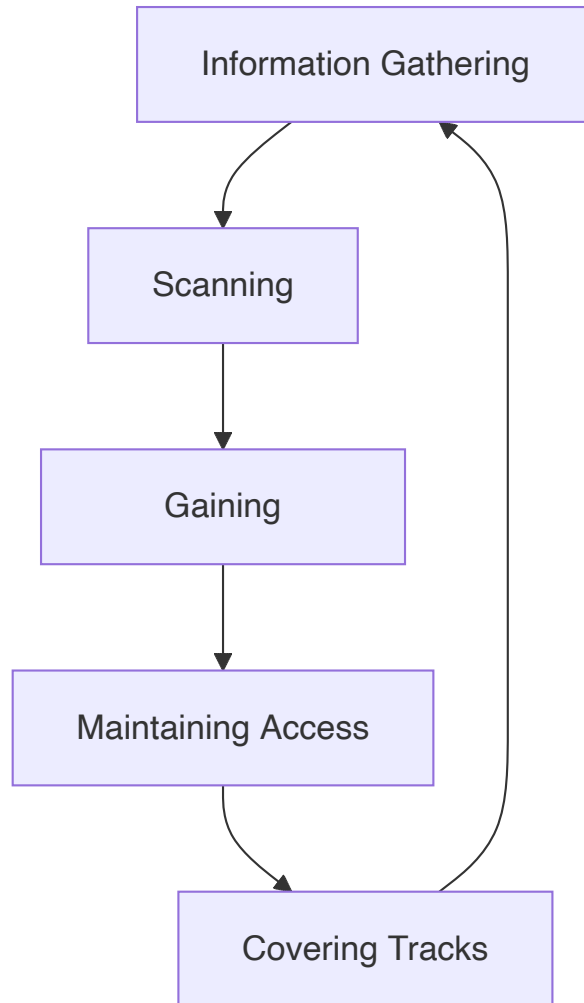
મેમરી ટ્રીક: "Port Scanning સિસ્ટમ Services ને Probe કરે"

પ્રશ્ન 4(c) OR [7 ગુણ]

Hacking માટેની પ્રક્રિયા વિસ્તારપૂર્વક સમજાવો

જવાબ: Hacking એ અનધિકૃત system access મેળવવા માટે વ્યવસ્થિત પાંચ-તબક્કાની પદ્ધતિ અનુસરે છે.

Hacking ના પાંચ તબક્કા:

તબક્કાની વિગતો:

1. Information Gathering (Reconnaissance):

- **Passive:** OSINT, social media research
- **Active:** Network queries, DNS lookups
- **Tools:** Google dorking, Whois, social engineering

2. Scanning:

- **Network Scanning:** Live hosts શોધવા
- **Port Scanning:** Open services શોધવા
- **Vulnerability Scanning:** Weaknesses ઓળખવા
- **Tools:** Nmap, Nessus, OpenVAS

3. Gaining Access:

- **Exploit Vulnerabilities:** શોધાયેલા weaknesses વાપરવા

- **Password Attacks:** Brute force, dictionary
- **Social Engineering:** Humans ને manipulate કરવા
- **Tools:** Metasploit, custom exploits

4. Maintaining Access:

- **Install Backdoors:** સતત access સુનિશ્ચિત કરવા
- **Create User Accounts:** છુપાયેલ administrator
- **Rootkits:** હાજરી છુપાવવા
- **Tools:** Netcat, custom backdoors

5. Covering Tracks:

- **Log Deletion:** પુરાવા દૂર કરવા
- **File Hiding:** દુષ્ટ files છુપાવવા
- **Process Hiding:** ચાલતા programs છુપાવવા
- **Tools:** Log cleaners, steganography

વિગતવાર પ્રક્રિયા Flow:

તબક્કો	પ્રવૃત્તિઓ	સમય	જોખમ સ્તર
Reconnaissance	Passive info gathering	દિવસો/અઠવાડિયા	નીચું
Scanning	Active probing	કલાકો/દિવસો	મધ્યમ
Gaining Access	Exploitation	મિનિટો/કલાકો	ઉચ્ચું
Maintaining Access	Persistence	ચાલુ	મધ્યમ
Covering Tracks	Evidence removal	કલાકો	ઉચ્ચું

કાયદેસર vs ગેરકાયદેસર Hacking:

- **Ethical Hacking:** અધિકૃત penetration testing
- **Malicious Hacking:** અનધિકૃત ગુનાહિત પ્રવૃત્તિ
- **Bug Bounty:** કાયદેસર vulnerability discovery

મેમરી ટ્રીક: "Hackers તપાસ કરે, Scan કરે, પ્રવેશ મેળવે, જાળવે, છુપાવે"

પ્રશ્ન 5(a) [3 ગુણ]

Locard's principal લખો અને તે સાયબર ક્રાઈમ સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે તે સમજાવો?

જવાબ: Locard's Principle કહે છે કે "દરેક સંપર્ક નિશાન છોડે છે" - forensic science નો મૂળભૂત સિદ્ધાંત.

Digital Application:

- **Log Files:** સિસ્ટમ પ્રવૃત્તિઓ record થાય છે
- **Network Traffic:** Communication traces
- **File Metadata:** બનાવટ, ફેરફારના સમય
- **Memory Dumps:** Runtime evidence

Cybercrime સાથે સંબંધ:

ડિજિટલ પ્રવૃત્તિઓ electronic traces બનાવે છે જેનું વિશ્લેષણ કરીને investigators ગુનાહિત પ્રવૃત્તિઓનું પુનર્નિર્માણ કરી શકે છે.

મેમરી ટ્રીક: "Locard નો કાયદો: લાસ્ટિંગ Logs છોડે છે"

પ્રશ્ન 5(b) [4 ગુણ]

Software forensics શું છે? તે સાયબર કાર્યમાં કેવી રીતે યોગદાન આપી રહ્યું છે?

જવાબ: Software forensics એ authorship નક્કી કરવા, plagiarism detect કરવા, અથવા malicious code ની તપાસ કરવા software artifacts નું વિશ્લેષણ કરે છે.

Software Forensics Applications:

Application	હેતુ	Cybercrime ઉપયોગ
Code Analysis	Programmer ઓળખવા	Malware attribution
Binary Analysis	Reverse engineering	Attacks સમજવા
License Compliance	Software piracy	IP theft cases
Plagiarism Detection	Academic integrity	Copyright violation

Cybercrime Investigation માં યોગદાન:

- **Malware Attribution:** Code ને specific authors સાથે link કરવું
- **Attack Reconstruction:** Attacks કેવી રીતે થયા તે સમજવું
- **Evidence Collection:** ડિજિટલ proof એકત્રિત કરવા
- **Pattern Recognition:** પુનરાવર્તિત ગુનેગારો ઓળખવા

પ્રશ્ન 5(c) [7 ગુણ]

Drive imaging, Chain of custody અને hash values વિસ્તારપૂર્વક સમજાવો.

જવાબ:

Drive Imaging:

Storage device નું ભૌતિક bit-by-bit copy જે deleted files અને slack space સહિત બધો ડેટા સાચવે છે.

Imaging Process:

Chain of Custody:

પુરાવાને seizure થી court presentation સુધી handling track કરવું documentation.

Chain of Custody Elements:

Element	વિગતો
કોણ	પુરાવા handle કરતી વ્યક્તિ
શું	પુરાવાનું વર્ણન
ક્યારે	તારીખ અને સમય
ક્યાં	પુરાવાનું સ્થાન
શા માટે	Handling નું કારણ

Hash Values:

ડેટા integrity verify કરવા unique fingerprints બનાવતા ગાણિતિક algorithms.

સામાન્ય Hash Algorithms:

Algorithm	Output Size	ઉપયોગ
MD5	128 bits	ઝડપી verification
SHA-1	160 bits	Legacy systems
SHA-256	256 bits	આધુનિક માનક

Forensic Implementation:

- Image બનાવવું:** Bit-by-bit copy
- Hash Generate કરવું:** Original drive hash calculate કરવું
- Integrity Verify કરવી:** Image hash compare કરવું
- Process Document કરવી:** Chain of custody
- સુરક્ષિત Analysis:** Copy પર જ કામ કરવું

Digital Forensics માં મહત્વ:

- Data Integrity:** પુરાવાની authenticity સુનિશ્ચિત કરે
- Legal Admissibility:** Court verified પુરાવા સ્વીકારે
- Non-Repudiation:** ડેટા અપરિવર્તિત હોવાનું સાબિત કરે
- Forensic Soundness:** પુરાવાની ગુણવત્તા જાળવે

મેમરી ટ્રીક: "Drive Images ડિજિટલ ડેટાને નિશ્ચિતપણે Document કરે"

પ્રશ્ન 5(a) OR [3 ગુણ]

Malware analysis ના ચાર તબક્કાઓને ટૂંકમાં સમજાવો.

જવાબ:

Malware Analysis તબક્કાઓ:

તબક્કો	વર્ણન	વપરાતા Tools
Static Analysis	Execution વગર તપાસ	Hex editors, disassemblers
Dynamic Analysis	Runtime behavior નિરીક્ષણ	Sandboxes, debuggers
Code Analysis	Source reverse engineer	IDA Pro, Ghidra
Network Analysis	Communications monitor	Wireshark, tcpdump

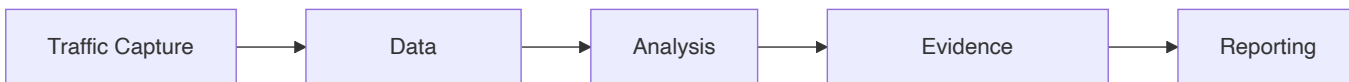
મેમરી ટ્રીક: "Static, Dynamic, Code, Network - SDCN"

પ્રશ્ન 5(b) OR [4 ગુણ]

Network forensic કેવી રીતે કાર્ય કરે છે?

જવાબ: Network forensics એ security incidents ની તપાસ કરવા network traffic ને capture, record અને analyze કરે છે.

Network Forensics Process:

મુખ્ય કાર્યો:

- Packet Capture:** Network communications record કરવા
- Protocol Analysis:** Communication protocols ની તપાસ
- Flow Analysis:** ડેટા movement patterns track કરવા
- Content Inspection:** Payload data નું વિશ્લેષણ

Tools અને Techniques:

- Network Taps:** Hardware monitoring
- Packet Analyzers:** Software inspection
- Flow Collectors:** Traffic summarization
- SIEM Systems:** Correlation અને alerting

પ્રશ્ન 5(c) OR [7 ગુણ]

Digital forensic investigation ની પ્રક્રિયા સમજાવો

જવાબ: Digital forensic investigation એ ડિજિટલ પુરાવા collect, preserve, analyze અને present કરવા વ્યવસ્થિત પદ્ધતિ અનુસરે છે.

Investigation Process તબક્કાઓ:

વિગતવાર પ્રક્રિયા:

1. Identification તબક્કો:

- **Evidence Location:** સંભવિત ડિજિટલ પુરાવા શોધવા
- **Scope Definition:** તપાસની સીમાઓ નક્કી કરવી
- **Resource Planning:** કર્મચારીઓ અને tools allocate કરવા
- **Legal Considerations:** જરૂરી warrants મેળવવા

2. Preservation તબક્કો:

- **Scene Securing:** પુરાવા contamination અટકાવવા
- **System Isolation:** Networks થી disconnect કરવું
- **Evidence Documentation:** ફોટોગ્રાફ અને catalog
- **Chain of Custody:** Documentation trail શરૂ કરવી

3. Collection તબક્કો:

- **Imaging Process:** Forensic copies બનાવવી
- **Hash Generation:** ડેટા integrity સુનિશ્ચિત કરવી
- **Metadata Capture:** File properties record કરવા
- **Live Data Collection:** Volatile information capture કરવા

4. Examination તબક્કો:

- **Data Recovery:** Deleted files retrieve કરવી
- **File System Analysis:** Storage structures ની તપાસ
- **Timeline Creation:** Event sequence સ્થાપિત કરવું
- **Keyword Searching:** સંબંધિત content શોધવા

5. Analysis તબક્કો:

- **Evidence Correlation:** સંબંધિત findings link કરવા
- **Pattern Recognition:** Trends ઓળખવા
- **Hypothesis Testing:** Theories validate કરવા

- **Timeline Analysis:** Events reconstruct કરવા

6. Presentation તબક્કો:

- **Report Writing:** Findings document કરવા
- **Evidence Preparation:** Court માટે organize કરવા
- **Expert Testimony:** કાનૂની કાર્યવાહીમાં present કરવા
- **Visualization:** Demonstrative aids બનાવવા

Investigation સિદ્ધાંતો:

સિદ્ધાંત	વર્ણન	મહત્વ
Reliability	પુરાવા ભરોસાપાત્ર હોવા જોઈએ	Court acceptance
Repeatability	પરિણામો reproduce થઈ શકે	Scientific validity
Integrity	ડેટા અપરિવર્તિત રહે	Legal admissibility
Documentation	સંપૂર્ણ રેકૉર્ડ keeping	Audit trail

મુખ્ય પડકારો:

- **Encryption:** Password-protected ડેટા
- **Anti-Forensics:** પુરાવા છુપાવવાની techniques
- **Volume:** મોટી માત્રામાં ડેટા
- **Technology:** ઝડપથી બદલાતા systems

Best Practices:

- **Standard Procedures:** સ્થાપિત protocols અનુસરવા
- **Tool Validation:** Tested forensic tools વાપરવા
- **Continuous Training:** Technology સાથે current રહેવું
- **Quality Assurance:** Peer review processes

કાનૂની ફ્રેમવર્ક:

- **Evidence Rules:** Admissibility requirements
- **Privacy Laws:** ડેટા protection compliance
- **Chain of Custody:** અખંડ documentation
- **Expert Qualifications:** Forensic examiner credentials

મેમરી ટ્રીક: "ડિજિટલ તપાસ: ઓળખો, સાચવો, એકત્રિત કરો, તપાસો, વિશ્લેષણ કરો, રજૂ કરો"